

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferenc-utca II. sz. kérelnék.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár:
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosán- u. 9 sz.) címére intézendők.	Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számoneként — — — — — kor. 20 áll

IX. évfolyam. Kolozsvár, 1904. Februárius. 2. szám.

TARTALOM: Néhány szó a viviszekcióról. *Egy hang a közönség köréből.* — A zene batása az állatokra. *Széchyne Lorenz Joséphine.* — A szürke. *Gárdonyi Géza* — Sok hűhó semmiért. — *Állatvédelem és állatvilág:* Az állatok joga és az ember jogérzéke. — A kutyák mint csempészek.

Néhány szó a viviszekcióról.

E sorok írója nem akarja tudományos alapon fejtegetni e szomorú tárgyat, egész nyíltan bevallja, hogy laikus, ki a doktorok véleménye szerint nincs is feljogosítva ez ügyben felszólalni, tisztán az emberi ész, a józan fölfogás és érző kedélyből takadó érveket hoz fel s e kisedet fegyverrel, mint új Dávid száll szembe Góliáttal, a »tudományyal«. Hogy a viviszekció kegyetlen dolog, mely a szívet elszomorítja, még azok sem tagadhatják, kik a viviszekciót hasznos és szükséges rosznak tekintik.

E jelige alatt »Az emberiség javára« virágozik ez az általános államilag megengedett kegyetlenkedés — de még nincs semmivel sem igazolva, hogy az emberek beleegyeznek abba, hogy érdekükben ily dolgokat kövessenek el. Hogy évek óta folyik zavartalanul ez iszonyu embertelenség, nem bizonyít semmit sem, ha csak azt nem, hogy az emberek tudatlanságban élnek, hogy az őket jellemző könyelműséggel siklanak el a kínos ügyeken, melyek még nem játszódtak le az ember szemé előtt — főképen azonban az, érzékeny szívek gyengeségét, kiknek oly irtózatos a viviszekció, hogy nem képesek bővebb vizsgálatuk tárgyává tenni, a mi pedig igen szükséges volna.

Be lehetne bizonyítani az ellenkezőjét, tennének csak az orvosi intézetek kapujára egy »műsort« részletesen megírva benne, hogy mi fog lejátszódni termeikben. »Itt egy kutyának a máját rágják ki, egy macskának szemét égetik ki és egy másik kutyának szívét vizsgálják meg«, csudálkoznék rajta, ha a járókelőket nem állítaná meg e felírás és talán ismétlődnék a néhány év előtt Lipcsében lejátszódott jelenet, mikor egy csomó ember behatolt az intézet kinzó kamráiba, minden megkötözött szegény állatot gyorsan megölt, a felügyelőt jól eldöngötte. Ezek az emberek szociálisták voltak azért a hatóság által »forradalmi vétségnek« nyilvánított cselekedetük, — de azt hiszem nem egy nagy állású ember örömmel szorítaná meg ezeknek a szociálistáknak kezét, míg nem hiszem, hogy a viviszektorok véres kezét megérintené. A laikus nem bírja tudniillik elképzelni, hogy a szeretet érdekében történik az.

Eltekintve attól, hogy a laikus egyáltalán nem bírja elképzelni, hogy szervezete teljesen ugyan olyan volna, mint az állaté, hogy lehetne az, hogy a kutyának a forró étel oly ártalmas, míg az ember élvezettel kanalazza a meleg levest. Hogy a kutya kimelegedve, minden baj nélkül ihatik, hogy némely szer, melynek csak a szaga is halált hozó reá nézve, nekünk nem árt, ha pedig ez az azonosság nem létezik, akkor a viviszekciónak nincs értelme.

A laikus meg van győződve róla, hogy a viviszekció eltompitja az ember nemesebb érzéseit, melyre pedig az orvosnak oly szüksége van, hiszen állandóan a legnagyobb gyengédséget igénylő betegekkel foglalkozik. Igazán nem is bírjuk elképzelni, hogy magasabb okokból történének a borzalmak, tisztán tudományos kíváncsiság ösztökéli erre nézve.

Valóban sajnálatra méltók volnának a viviszektorok, ha ők is áldozataikkal éreznének, az ő működésük pedig teljes közönyösséget igényel áldozataik fájdalmaival szemben. Ha ez a közönyösség azonban tényleg meg van, akkor, hogy lehetne bizalommal a laikus az orvosokkal szemben, pedig azok megkövetelik ezt és sérelemnek veszik, a hol ez nincs.

Vannak talán már intézkedések, melyek ellenőrzik, hogy ne ismételjék a szükségtelen kísérleteket, hogy megteszik-e a szükséges intézkedéseket, hogy az állatok teljesen érzéketlenek a kísérletek alatt? Még soha sem volt objektív tanu által megerősítve e kérdés. Talán nem ártana, ha ez, az emberiség érdekében »történő« cselekedeteket egy kis ellenőrzés alá vennénk.

Hja az emberiség! Törvények vannak mar az állatkinzás ellen és e legborzalmasabb állatkinzást büntetés nélkül tűrik, ott eltűrik, hogy a másutt oly gúnyal fogadott jelmondat »a cél szentesíti az eszközt«, érvényben legyen.

Tényleg nem lehet tudni, milyen befoiyással lesz a jövő emberiségre ez a módszer, mert nekünk még nem hajt hasznot; talán gyermekeinknek vagy unokáinknak.

De legyen akárhogy, legyen még oly nagy a viviszekció haszna, nem szabad elfelejteni, hogy erkölcsileg milyen veszteséget szenvedünk általa. Ha esetleg lesz is némi haszna a viviszekciónak az emberiség egészségére, jobba, nemesebbé nem teszi őt. Hogy a testi bajokat gyógyítsák, a lelken olyan fekélytámasztanak, mely nemcsak veszélyes, de megfertőztet mást is. Mert a kegyetlenkedést majd a nem hivatottak is megszokják. Például szolgáljon a következő eset: Egy pathologus leánykája elbeszélte vendégeinek, hogy mielőtt a peccsenyének szánt tyukokat levítették, ő kitöltte szemeit, hogy lássa, milyenek a szem üregei. Mily boldog lesz az a férfi, ki ezt a gyengéd leánykát feleségül veszi és mily boldogok lesznek gyermekei!

Azért köszönjük az erélyes és bátor férfiaknak, hogy felépnek a viviszekció ellen, azért szeretnénk oda kiáltani nekik

— Ne hagyjátok magatokat elijjeszteni az ellenfeleitek ragyogó szónoklatai által. Ne szégyeljete e szegény lények érdekében mindent megtenni, mert evvel főképen az emberiség érdekét szolgáljátok.

Egy hang a közönség köréből.

A zene hatása az állatokra.

Irta: Széchyné Lorenz Joséphine.

Amamegszámíthatatlan sok dolog közé, a melyet felismerni nekünk szegény, gyarló embereknek nem adatott, tartozik az állat lelke is.

Mi csak sejtünk valamicskét, bizonytalanul tapogatózunk, ügyefogyott kísérleteket és kutatásokat eszközlünk és a végén csak ott vagyunk, a hol azelőtt.

De azt az egyet rég tudjuk, hogy a legtöbb állat nemcsak az éhség és a fajfentartás ösztönével bír, ha nem hogy vannak

lelki benyomásai is, hogy nem érzéketlen aestheticus élvezetekre sem.

Még a bika fékezhetetlen dübe a vörösszín láttára is bizonyos bizonyítéka ezen nézetemnek: *nem* tetszik a hős állatnak *ez* a vérszín; azért kel ki ellene. A kékre tán bárányszelidségű!! mosolyra!! fakadna! Izlés dolga ez: az *aesthetica* dolga . . .

De az állatlélek valóban nehéz és végtelen érdekes kérdésről nem lehet így rövidesen, általjában értekezni; annak csak egy kis részletéről: a zene hatásáról rája legyen itt szó.

Az állatok harátai, kutatói és ismerősei mindennap új tapasztalatokat szereznek e szakmában; mely tapasztalatokat és adatokat a „documents humains“ mintájára „documents animals“-nak — (nem: animauxnak) nevezhetnők el; a miben még az a előny is megvolna, hogy az utóbbi elnevezést nem kevés esetben az — első helyett is lehetne bátran használni . . .

A londoni zoologicus kertben nemrég újból kísérleteztek az iránt, hogy a zene milyen hatással van a különféle állatokra

Hát bizony: elérzékenyült nagyban a hegedűszóra — mint Ward Kiára a Rigó Jancsién — a hatalmas ind *királytigris* és elkezdett dorombolni, mint a legjámborabb kis cziczus, ha fületővét vakarják. De már a furulyaszót nem bírta ki soká türelmesen; sőt megvadult pour de bon, fel-felugrott a falaknak, ordított és őrületesen rohant alá és fel a vasrács mögött, farkával kétségbeesetten verdesve annak rudjait. Szóval: ropant a lelkére vette a muzsikát!! De minthogy ezt illetén „parasztmódon“ hozta kifejezésre, nem maradt más hátra, minthogy Ő Felségét, a bősztigrist, a furulyától megkímélték azontul.

A *farkasok* ellenben meghatva!! és szégyenkezve a földre szegezték pillantásaikat, bájos leányzók mintájára, a kik először hallgatják a szerelmi vallomást — és föl emelve szemüket (t. i. a farkasok) a legmélyebb elragadtatást!! láttak benne csillogni! a boldog muzsikások.

A *medvék*, a melyek ugyis született ballerínák (?!), meg az *őzök és szarvasok* egész közönségesen ugrálni és tánczolni keztek a zene hallatára. És a mint a zenekar végre elhallgatott — hiszen mindennek egyszer végének kell lennie e földön! — az összes állatok felugorva iszonyatosan üvöltetni kezdtek, a mit az ambitiózus karmester „da capo“ kiáltás számba vett. S tényleg a nemes bestiák el is hallgattak, a mint az ismétlés jele felhangzott (?) és az utolsó darabot újra eljátszották, ugynevezet „köz-kívánságra.“

Egy fiatal *Orang-utang*, kit Jacknak hívnak, eléinté ajtatosan hallgatózott a hegedűre, de nemsokára visszavonult ketrecze légmélyebb zugába nagyfélelem félremagyarázhatlan jelei közt. Mert hát a majom abban is hasonlít dicső lestvérehez: az emberhez — hogy fél attól s nem bizik abban, a mit nem ért. Szegény majom összegömolyodva, hátat fordított a feifőghatatlannak.* Szegényke nem sejtette, hogy nem a szemén, hanem a fülén keresztül jut ehhez az „élvezethez“, másképp bedugta volna a fülét. Azonban lehet, hogy csak az adott darab nem tetszett neki, mert tényleg, a mint másba fogott a hegedűs, visszafordult az érzékeny *Orang-utang*, újra előre jött a rácsig és igen komolyan és figyelmesen haligatta végig a produkciót, mint kevés kritikus szokta. És még a furulyaszó alatt is egész tisztességes maradt. De amint dudálni kezdtek, a jó majomnak, az összes jelenlevők nagy meglepetésére, oly csapkodó jókedve támadt, hogy „csak ugy“ ugrált ide s oda, alá s fel, mint a legujabb operettekben a primadonna szokta tenni. aztán szalmaszálakat dobált fel a magasba, pár gyönyörű bukfenczet vetett, szóval: egész modern secessziós mutatványokkal kedveskedett közönségének, a mely (vagy: a ki?) tomboló, orkánszerű tapssal jutalmazta, a mint szokás ilyenkor.

Az állatországnak egy egészen más fajta tagját is bemutathatjuk mint zenekedvelőt: a *zöld gyíkot*. Tapasztalták, hogy furulyázást hallva, kijön rejtekhelyéből, még pedig oly közelre, hogy kézzel is meglehetne fogni. Egyik zöld gyík öt délután egymásután előjött, valahányszor a furulyaszót meghallotta. Egy másik meg három délután bujt elő rejtekből, a mint a furulyázást hallotta, két délután egymásután, a harmadik „hangverseny“ pedig két nappal később volt.

Hogy milyen nagy és értelmes zenészek a *madarak*, a melyek nemcsak egymástól eltanulják a nótákat, hanem az embertől is, azt itt külön kiemelni talán fölösleges is.

Hogy azonban az *elefánt*, az *oroszlán* és a *farkas* is hozzáférhetők a zene lágy hangjai hatásának, az már inkább meglepő. A new-yorki állatkertben hangversenyt rendezett a kedves fenevadaknak egy találékony muzsikus, zenekarostól. És itt történt, hogy az „*On the road to Maudalay*“ című dal hallatára egy érzékeny elefánt-bácsi szeme megtelt nagy, vastag könnyekkel, melyek nagyszerű méltóságban potyogtak le a földre. A harmonikus hangok, úgy látszik, a messzi haza iránt való édes-bus emlékeket ébresztettek elefánt kebelében.

Az oroszok kissé prózaiabban reagáltak a zenére: kétszeres jó étvágygyal és hévvel falták fel ebédjüket, kétszeres gyönyörrel adták oda magukat a hus élvezetének. (Tán azért szól mindig a zene ünnepi ebédeknel, hogy jobban essék az étel a lanyhább gyomruaknak is?)

De azért a párizsi Ambigu-színházban briliánsan bevált a „Papa la vertu“ című melodramában négylábu primadonnának más négy pompás oroszán. Az egyik oroszlának még multja is volt, érdekes, pikáns multja, (sőt két multja). Ő i. i. már azelőtt 2 csinos kis állatszelistitőnt — falt fel; szerelemből-e? Arról mélyen hallgat a hős.

A londoni Pavillon-színházban a „Going the Pace“-féle darabban pedig mélyen ható lelkesedést keltett egy — *czirkusz-ló*, persze zenekísérettel mellett. Mert *zene* nélkül alig sikerülne oly nagyon az állatok idomítása.

A zeneszerető — *birkát* feltalálni, az a szellemes francia érdeme lett. Egy francia újság írta t. i. hogy a 37-ik gyalogezred a gyakorlatról zeneszóval ment haza késő este Grenobleba. Mikor az országotra a montexi hídról lekanyarodott az ezred, találkozott egy nagy birkanyájjal, a melyet egy juhász, egy szamár és egy kutya tartott rendben. A mint a birkák a zeneszót meghallották, ott hagyták a juhászt, a szamarat és a kutyát s a katonák után rohantak, talán? megemlékezve a Horatius-fele „dulce est desipere in loco“-ról!! (Különben valószínűleg nem az első eset a világtörténelemben, hogy birkák katonák után futnak.) Mars isten hetyke fia zavarba jöttek; minden katonai rendi fegyelem és feszesség megszűnt a nyájas birkák „fellépése“ következtében, a melyek a népes sorok s a tisztek lovainak a lábai között is futkostak s a zenekar köré gyülekeztek. Hiába verték a lelkes birkákat, nem lehetett tőlük szabadulni mindaddig, míg az ezredes parancsára a zenekar el nem hallgatott.

A ki azonban e legyőzhetetlen zeneszeretetet nyilvánvaló bizonyítéka után azt hinné, hogy ez a bizonyíték az összes itt szóban lévő birkákra szól, az iszonyatosan (?) csalódnék! Mert a birkáknál, tán még fokozottabb mértékben, mint embereknél és majmoknál, megvan „a majmolás ragadó betegsége.“ Amit egy birka tesz, azt nyomban teszi „megfontolás“ nélkül, a többi birkatársai ezt Rabelais-féle ismert történet is tárgyalja: A furfangos Panurge egy ugyanazon hajón utazó mrhakereskedőtől, a

ki egy nyáj birkát visz magával, megvesz egy kirkát és bele-dobja a tengerbe, mire az egész nyáj utána ugrik a halálba...

A husumi vidék gazdái ama szerencsében részesültek, hogy megismerkedtek egy zeneéítő (vagyis a zenére fogékony)... disznóval, mely ott valahol 12 malacot fiadzott. Valami nyom-hatta a boldog anya lelkét, mert nemcsak, hogy a gyöngéden visító ivadékait sehogy sem eresztette magához, hanem dühösen rájok is támadt; egyenesen tombolt. A gazdája csüítő kísérleteit is a leghevesebben utasította vissza, úgy, hogy az mentén kivonult az olból. És így jártak a szomszédok is, akik a tagadhatlan kissé nervozus (vagy histericu-) disznómamához közeledni próbáltak. A véletlenül éppen arra menő falu kovácsának egy szerencsés mentő-gondolatja támadt. És a maga holsteini dialektusában és bölcsességében így szólt:

„Kinners, dat stelli'n jim ganz verkehrt an. Ik heff mai lesen, wadenni man dat makem schall. Son Thier lett sik am besten dör *Muzik und Gezang* beruhigen; (Gyerekek rosszul csináltak; olvastam egyszer hogyan kell ilyen esetben eljárni. Ilyen állatot legjobban zene és ének által lehet lecsendesíteni.)

A gazda és emberei elfogadták a tanácsot. A fia, ki elismert nagyság volt a...harmonika kezelésében, hangszerét siettében előhozva; a legeibüvölőbb hangokat csalta ki belőle. A gazda és felesége meg egész erejükből segédkeztek énekökkel. A disznómama a zene hallatára a füleit hegyezve, mély megindultsággal!! hallgatta a különös zenét. Kis idő múlva annyira lecsillapult volt habzó kedélye, hogy nyugodtan engedte magához kisdedeit és azontul egészen odaadta magát anyai kötelességének.

Szép hazánk díszes fővárosában (azt hiszem így szoktak a vidéki toasztok kezdődni) pedig magam láttam a Redoute egyik termében, zenész mellett tánczolni pár iczi-piczi kis...bolhát. De ezt nem annyira a „kedves“ állatocska zenei érzékének, mint inkább valamely, laikus szem előtt láthatatlan czérnaszálaknak tulajdonították. Lehet különben, hogy ez rágalmazás, hisz a világ oly irigy!

* * *

Tegnap este az „Über Land u. Meer“ legutóbbi számában lapozgatva, szemem egy fura képen akadt meg. Egy zenekar, mely 7 idomított tengerikutyából áll; három közülök fuvóhangszerre adta magát (!?), az egyik a „csindarattát“ kezeli, egyik valami rövid széles guitarre félét penget, kettő dobos. Egy fiatal

karmester — ez már nem tengeriborju, hanem valámi ifju ur — a karmesteri pálcza jobbájában, a kotta a bájájában, vezényli e különös bandát. A képet kísérő pár sorban azt állítják; hogy tán nincs más állat, a melyre a zene hangjai kényszerítőbb, parancsolóbb hatással lennének, mint a tengerikutya! Macgilivray a skót természettudós beszéli, hogy a Hebridákon a tengeriborjuk vagy kutyák egész falkáját 30 méter közelségre magához tudta csalni, ha csak pár hangot is fujt a fuvolán. A zene eleintén csak eszköz volt arra, hogy az állatok figyelmét lekössék; aztán arra kellett adniok magukat, hogy tényleg részt vegyenek a zenében. E tengeri állat okossága, mely értelmes szeméből is kigugárzik, vagyis inkább az a tehetsége, hogy mindent megért, a amit az ember tőle kíván, felülmulja az összes más állatokét, kivéve talán, állítólag, csak az elefánt meg a kutya okosságát.

Hja! a kutya! Nem feltűnő és magyarázhatlan-e az, hogy éppen ez a mi legháziabb állatunk, habár folyton, évezredek óta, az ember társaságában van, nem bírja ki a zenét? Kell, hogy rendkívül finom idegrendszerében legyen valami, ami „idegessé” teszi a muzsika hallatára, mert a jó és a rossz zene egyforma hatással van rá: fájdalmas vonításba tör ki a szegény okos állat és gyötrött lelkét, kinjait az ég felé panaszolja el.

Egy aranyos kedélyű jó ismerősünk, a ki már évekkel ezelőtt felköltözött a fővárosba, kis kutyáját azzal tudta a legnagyobb kétségbeesésbe „sodorni,” hogy leült a zongorához és játszott egyet a szegény kutyusnak. Ez nyomban neki vadulva a persze előre e czélből hecsukott ablaknak iramodott, a — zárt ajtóhoz rohant és aszonyuan vonított, amíg a gazdája kaczagva felugrott és beczézve csitította a kesergő kis kutyácskát.

Ilyen ellenszenv a zene tekintetében szintén minden egyes jóra való kutyánál található. (A mely kutya pedig türi a zenét, az már nem „echt,” hanem a saját énjéből kiverkezett.)

Bizony mondom, hogy még a Laomedon nyájának őrzése közben furulyázó Apollon sem tudta volna a kutyalélekkel a zenét megkedveltetni — és még Appollon .fia sem: Orpheus. Vagy tán csak azért van az, hogy a kutya ellensége a zenének, mert amaz állatok közt, amelyeket e két jóhírnevű régi muzsikus furályája csalogatott ki rejtek helyeikből, nem volt, még nem volt kutya?

De elég a tréfából! Szent igaz az és marad, hogy: ama megszámlálhatlan sok dolog közé, melyet felismerni nekünk szegény gyarló embereknek nem adatott, tartozik az állat lelke is.

A szürke.

Régekte voltak barlangiakók; a jövő történetírója beszélhet kávéházlakókról is. Kivált így télen látni a nagyablaku kávéházakban embereket, akik ott tétlenkednek napestig; legfeljebb azt a sok szénát-szalmát fogyasztják, amit a hir-sajtó vet napjában kétszer az asztalokra.

Egy januáriusi estén magam is ott ültem az egyik ablaki asztalnál. Magamat a hely melegébe felejtve, bámultam ki az ablakon a havas utcára.

A kávéház előtt bérkocsi-állomás van. A villamos lámpások fehér fényében valami három egyfogatu vesztegelt ottan, várva a jószerencsét.

Az ablak előtt egy szürke ló áldogált, nagyfejú és vén. A hátát vörös pokróc fődte, de azért fázott: rossz buckós térde remegett, és a zablája láncán zuzmara ült. A kocsis a bundájába burkoltan aludt a bakon.

A lámpás erős fénye épen a lóra világított. Olyan különös volt ez a szomorú, elcsigázott állat, amint ott áldogált lógó fejével, a rátűző erős villamfénytől hunyorgatva, fáradt álmosan, a késő estén, a zordon hidegben, várakozva utasra, aki neki senkije, de aki ha megjelenik, őneki ostorral metszenek a nyaka közé, s rohannia kell a kocsival és a teherrel a havas éjszakában, amerre úzik.

Óh te szegény rabszolga! te négylábu ingyen-napszámossa az emberiségnek! te gyámoltalan buta óriás! hogyan nem tudod te meggondolni, hogy azok a szijjak, amelyek téged a rudhoz kötnek, egy rántásodra elroppannának, s rabszolgatartód, lábadnak egyetlen ütésétől elejtené az ostort, amelylyel egész életeden át mögötted rémkedett!

Mi jogon tett ő rabbá? Mi jogon üt-ver? Nincs-e neked annyi jussod a magad életéhez, a Földhöz, a szabadsághoz, mint az embernek?

A ló, mintha értette volna a gondolataimat, nagyot bólintott. Aztán ismét állt mozdulatlanul.

Már tizenegy felé járt az idő, mikor az ablak előtt egy fiatal házaspár jelent meg. Mind a ketten prémes bundába voltak öltözve: a férfi feketébe, a nő fehérbe. A bunda gallérja fel volt hajtva a fülökig.

Megálltak a bérkocsi előtt. A férfi néhány szót mondott a

kocsisnak. A nő a kávéház ablakára pillantott, s megérintette a férfi karját.

A következő percben berontottak mind a ketten a kávéházba. Hát egy barátom volt, egy amerikai pap, meg a felesége.

— Jössz velünk! — mondotta a pap. Legalább egy teat szunk együtt!

A pap (ugyan most nem pap) csak épen házasodni jött haza, s itt Budapesten csak épen megpihen. A leányt az én ajánlatomra vette el. Őszintén örültem, hogy látom őket.

— Csak egy teára, — könyörgött a rózsásképzű asszony hiszen negyedóra alatt ott vagyunk!

— És maradsz, ameddig akarsz.

Kifordultunk az utcára. A pap kinyitotta a bérkocsi ajtaját.

— Dehát ebbe be se férünk, — mondottam. — Én másik kocsiba ülök.

— Meg akarsz szökni! — kiáltotta vigan a pap, a karomat megragadva.

— De hiszen eltérünk itt hárman, — szólt az asszony a kocsi szegletébe huzódva. — A kocsi kétülékes. Maga ide ül mellém, Pali velünk szembe.

Arra gondoltam, hogy ennek a vén szürke lónak sok lesz ennyi ember, hogy van itt erősebb ló is, vagy hiszen a kétfogatu kocsik állomása sincs messze, de nem juthattam szóhoz: Pali betuszkolt a kocsiba.

— Aztán jól hajtsen! — kiáltott ki az asszonyka a kocsisnak.

— Egy korona lesz a borraivaló! — kiáltotta Pali is.

Azzal becsapta a kocsi ajtaját.

Az asszony örömtől ragyogva nézett reám. A kocsiba behallatszott, amint az ostor rácsattog az öreg szürkére.

A kocsi megindult robogva.

— Hol laktok? — kérdeztem kedvetlenül.

— Egy öreg rokonomnál, — felelte Pali. Emlékszel tán az öreg huszár-ezredesre?

— De most nincs itthon, — folytatta az asszony. Az egész lakása a miénk.

— Oda van a japánoknak lovat venni, — magyarázta Pali. — Ha akarod, nálunk is hálhatsz.

— Köszönöm, — feleltem. — Félórát veletek töltök, aztán visszatérek.

A kocsi meglassudott. Hallottam, hogyan vagdal a kócsis a szürkére. Az ostor hatását érezni lehetett különben a kocsi megrándulásából is.

— Fázik? — kérdezte az asszonyka.

— Köszönöm, — feleltem — nem fázom.

A Lánchidon lépésben haladt át a szürke. De mikor a híd-ről legördült a kocsi, a kocsis ismét erősen megcsapta.

— Csak nem a várban laktok? — kérdeztem aggódva. (Palihoz kellett a kérdéseket intézennem, mert asszonka folyton csevegett.)

— Hát majdsaknem, — felelte Pali, — nem messze a kaputól.

Csakugyan az Albrecht-uton kanyarodtunk föl. Az ut sikamlós volt: a szürke meg-megcsuszott. Ilyenkor a kocsis ugyancsak ráhuzkodott az ostorral.

Végre megálltunk. A ló gőzfelhőket bocsátott orrából-szájából. A kocsis betűzte az ostart a tartóba.

— Itt a daj, meg a korona — mondta Pali.

— Még egy hatost adj ennek a derék embernek — szolt az asszony, a ház csengetyűjét megnyomva.

Pali átadta a pénzt és hozzám fordult:

— Várjon itt rád ugy-e?

— Nem, ne várjon — feleltem. — Azt hiszem, itt a közelben találok majd kocsit. Ennek a lova má fáradt.

— Fáradt? — hörkent meg a kocsis. — Akár Gödöllőre is elviszem ma még az urat?

Bementünk anélkül, hogy a kérdést elintéztük volna. Az asszony teát rögtönzött. Jó tea volt. Félóra helyett egy órát töltöttem náluk.

Mikor elbucsuztam tőlük, a szürkét ott találtam a ház előtt.

— Minek várt? — széltam boszusan a kocsisnak; — mondtam, hogy nem megyek magával.

De hideg szél csapott az arcomba, az az éles, csikaró téli szél, amely ellen nem védelem a bunda se. Ebben a szélben gyalog átmenni a Lánchidon, nem nekem való sport. Arra gondoltam, hogy a kocsinak így is, úgy is haza kell térnie s egy emberrel több vagy kevesebb, nem sokat változtat az agg szürke terhén.

Beültem hát a kocsiba, de megmondtam a kocsisnak, hogy az utom nem sietős.

A kocsis megcsavarta a fékezőt: lépést ereszkedtünk le a hegyről. A Lánchidon is csöndesen mentünk át. A Ferenez, József-téren aztán a kocsis erősen rávert a szürkerej.

Epen kinyitottam az ajtót, hogy rászólok, mikor a szürke a Dorottya-utca elején az aszfalton elsikamlott: térdre bukott. A szerencsétlen állat jó néhány métert csúzhatott a térdén; úgy maradt.

A kocsis először csak ültében vágta az ostorral, aztán fellált, de teljes erejével ütötte-vágta, miközben persze káromkodott is.

Kiszállottam a kocsiból, és átadtam neki az egész út díját:

— Ugyan legyen irgalommal, — mondtam bucsuzásul.

— De Máriája ne legyen! — felelte a kocsis.

Azzal leugrott a bakról, és neki az ostornyéllel a szürkének; agyba-főbe dühölte-duhogatta a szegény párát. Az öreg ló meg-megrándult az ütésekre, a fejét el-elkapta. De hogyan néma az állat! hogyan nem kiálthat semmi hóhérlásra!

Végre a kocsis felcihelte-rihelte-rángatta. Aztán visszaugrott a bakrá és irtóztatón megvagdalta az öreg szürkét.

A kocsi gyorsan eldörgött-eltűnt előlem az éjszakában.

Nekem aztán rossz álmaim voltak:

Az öreg ezredest láttam, amint egy huszárcsapat előtt áll és attakot vezényel. A lovak fujva és horkolva robognak. A domb a cél, amelyen én állok. Ahogy oda fölérnek, minden ló a szemét elforgatva liheg: alig bírnak nyugodtan megállani.

Az egyik tiszt lovában megismerem a szürkét. Milyen szép, fiatal paripa most! De miért rohant ilyen buzgón? Mi neki az attak? Mi köze neki, a békés mezők állatának, a katonasággal, attakkal, hadi gyakorlatokkal?

A hogy a szemem a huszárok csizmájára fordul, látom, hogy a sarkantyuk véresek.

Kedvetlenül szállok le a dombról. Szinte jól esik a szememnek, hogy szántóföldek közé jutok. Az ébredő fűvet napsugár csókolja. A földeken mindenfelé ökrök és lovak szántanak. Egy ember vet.

Az út mellett, a melyen haladok, egy szürke ló vonja az ekét! Bámulva látom, hogy ez az én nagyfejű, buckós térdű budapesti szürkém!

Hogy a manóba került ide? Mért huzza az ekét, ezt a nehéz durva vasekét? Hiszen ő nem eszik abból a búzából, vagy

abból a rozsból, a mit ide vetnek! S vonszolja az ekét feszült inakkal, dagadozó erekkel, megállás nélkül, pihenés nélkül.

Látom pedig az erőlködésén, hogy meg van fáradva. Néha meg is lassodik, mintha lélekzetet akarna venni, de a paraszt ilyenkor rácsip az ostorával:

— Nye te, nye!

A szürke oldalán és hátán hosszú, vörös vonalak látszanak. S halad az eke: cipeli, vonszolja a szürke némán, türelmesen, panaszhang nélkül.

Reggel korán keltem. Szeles, rút, hideg reggel volt ez. Hogy az a bizonyos kávéház van hozzám legközelebb, ismét oda mentem reggelizni.

A mint kinézek az ablakon, látom, hogy a szürke ott áll. Ugyanaz a nagyfejű, buckós térdű szürke. Áll szomorun, mint tegnap. Vajjon miket gondol?

Gárdonyi Géza.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sok hűhó semiért.

Régi történet ős apám idejéből való és nagyanyám nem egyszer mesélte el nekem. Abban az időben nagy vétek lett volna egy társaságbeli embernek saját hajjal jelenni meg, szívesebben hordtak vendég-hajat vagy pamutot és kócot fontszámra fejükön; a paroka csinálónak jó idejük volt; mert az, ki mint az asszonyok nem is viseltek parokát, az úgy fészülte, mintha az volna. Egy kis, most már meg szűnt délnémetországi fejedelmi udvarnál, a legnagyobb mulatság francia darabok előadása volt. E célra a városháza nagy termét alakították át csinos színpaddá, melynek kivilágítása élénken elütött a sötét mellék termektől. Szép langyos tavaszi est volt, a nagy nyitott ajtókon a szomszédos hercegi kertből kábító illat terjedt el a díszített teremben, melyben fényes meghívottakból álló társaság ült s várta az előadást. A kitűnő zenekar rázendített a nyitányra s a tarka festett függöny emelkedett. Megjelent a hős, egy fiatal gróf, aranyoshimezett kabátban, egyenes karddal, hóna alatt kalapjával és kecses mozdulatokkal adta elő a gördülő francia verseket.

Monologja már soká tartott, egyszerre borzasztó módon

szakítottatott félbe. Velőtrázó sikoly hangzott el, Antonia hercegnő, egy fiatal, alig tizenhat éves leányka, kinek szintén volt szérepe a darabban, rohant a színpadra, halálos félelem tükröződött arcán és örvongve, inagán kívül sikoltozott, mintha segílyt várt volna a közönségnél, nem látta a lámpákat maga előtt, sem a mélyedést a zenészek számára és egyenesen ezek közé ugrott. Egy magas hangjegytartóra esett, mely összeroppant alatta. Egy pillanatig halálos csend honolt, mindenki megmeredett a rémülettől. De ennek elmúltával, mindenki segílyre sietett; a szegény leányka anyja ájultan feküdt bársonyszékében. Felemelték a szerencsétlen kis hercegnő, magához tért, de újból segítségért kiáltott, miközben görcsösen rángatózott. Dédapám felemelte a leányka fejét. Most észrevette a szerencsétlenség okát. Egy böregér akadt meg a hercegnő fürtös pudérozott, magasra fésült hajában, menekülni akarva, csapongott feje fölött. A kis szörnyeteget nem lehetett másképen megszabadítani, csak ha a haját is levágják. Dédapám felvilágosodott ember volt, egy lábánál emelte fel a denevért és így szólt: „szánalomraméltó! Emiat az ártatlan állatka miatt!” Így hagyta röpködni, de nem egy rosszaló pillantással találkozott. Igazán szánalomra méltó volt az áldozat — a szegény Antónia hercegnő a kis ország kedvence egy bordáját és mind két lábát eltörte. Bár felgyógyult, de ferde maradt és csak is mankón tudott járni, kedélye pedig az eset óta, ropant megváltozott. Másnap kidobolták a legmagasabb uraság rendeletét: „Meghagyatik az alábbvalóknak, hogy mostantól kezdve e mérges, undorító állatokat a föld színéről elpusztítani törekedjenek és minden tucat ebből „a pokoli szörnyetegekből” be szállítva jól meg lesz fizetve.

Most hát megkezdődött a párját ritkító vadászat, melyen természetesen főleg az ifjuság vett részt. Az alkonyottal kivonultak a suhancok és gyerekek felvegyverkezve hosszú botokkal, melyeknek végére nagy csomó kócot erősítettek, evvel persze kevés eredményt értek de a fő multság ugyis e szegény áldozatok vadászata volt. De mindég több volt a néző, mint a vadász és bámulatos, egyik sem viselt parókát, sőt még a fejüket is beburkolták! De még evvel nem volt vége a mesének. Voltak pénzvágycok, valószínűleg elzüllött naplopók; miután a régi épületekben volt a legeredményesebb a vadászat, azért esténként lámpásokkal kutatták őket át. A vakmerő fickók észrevették, hogy a szegény üldözöttek a gerendákba kapaszkodnak, meg-

gyujtották hát botjuk végén a kócot és evvel kinozták halálra őket. De ilyen kegyetlenséggel is vette méltó jutalmát — mert tűz támadt így és tizenegy ház és tizenkilenc magtár égett el. De, hogy végig beszéljem dédapám ez ügy óta kegyvesztett lett és vagyontalanul kénytelen volt egy más hazát itt Magyarországon keresni. S mindez egy szerencsétlen, teljesen ártalmatlan denevér miatt.

De még mai napság is, nem egy ember érez babonás ellen-szerpvet e denevérekkel szemben. Mint száz év előtt Antónia hercegnő, sokan még mai napság is azt tartják, hogy ez az állat mérges, a kinek a fejére száll, az mérges, gyógyíthatatlan tályogot kap és még az a tulajdonsága is van, hogy a ki hozzányúl, annak tenyerén sűrű szürke kiírthatlan szőr nő. Hogy mily neveltséges ilyen hiedelem, azt a felséges ur, a ki rendeletét e mérges állatok ellen ki adta, már onnan is látható volna, hogy minden darab, a mit az udvari hivatalba hoztak, több kézen fordult meg, hogy Antónia hercegnő nem kapott semmiféle tályogot, sem dédapám természetes szőrme keztyűt. Értelmes ember nem hisz ilyen önkényesen kitalált bolondságokban, melyeknek semmi alapja sincs. De a ki félénk is, sem kell attól tartania, hogy egy denevér jut kezeügyébe. Az csak különös véletlen folytán történik, Mert oly finom érzései vannak, hogy nagy ritkán megy valaminek neki, kivéve persze, hogy a röpülésben még nem tökéletes és nagyon kivan merülve. És aztán mi volna rossz ebben? A denevér egyáltalán nem kártékony. Sőt ellenkezőleg. Mert csak rovarokból, különösen legyekből él, a melyeket alkonyatkor leginkább vizek fölött kapja be. Ez által még használ is az embernek. Az a hiedelem, a mi falun jár a denevérről, hogy a kéményekbe száll és az ott fölakasztott husokat megrágcsálja, neveltséges. Azt két okból sem tudja tenni: először gyenge erre a fogazata és másodsor nem tudna a kéményben függőlegesen felemelkedni, hanem mindennek neki ütődve, hullana vissza. A szalonna tolvajok egerek és patkányok ezek bámulatos ügyességgel kusznak fel a függőleges falakon; hogy ők a tolvajok, azt a foghelyek tagadhatlanul igazolják.

Tehát nem kell senkinek a denevértől félni, vagy gyűlölni ezt az okos egérnagyságu állatot. Igaz, hogy sajátságos alkotás, avval, hogy röpülni tud, megkülönbözteti magát az emlős állatoktól. Rutsága, meg hogy a világosságtól irtózik, még megerősítik a népet a babonájukban.

Állatvédelem és állatvilág.

Az állatok joga és az ember jogérzéke. Hogyha a törvény rendeletei az állatvédelemről a helyes szempontból ítélnének meg és helyes feltevésekből indulnak ki úgy ténynek kellene venni — a mít fájdalom nem lehet most — hogy ezek a határozatok az állatok jogán alapszanak.

Nem az ember kedvéért, nem azok anyagi hasznáért kell az állatvédelmi rendszabályokat kibocsátani, hanem csupán csak az állatokért.

Az állatnak joga van gondoskodásunkra !

Az állat hasznot hajt nekünk és közgazdasági boldogulásunkat segítik elő !

De mindenek felett — és ez a magasabb szempont — arra van az állatok joga alapítva, hogy az állat, ép úgy mint az ember, Isten teremtménye.

De igazságot szolgáltatni minden tetemtménynek, legyenek olyanok mint mi, vagy alárendeltek, minden embernek első kötelessége, ki magát Isten képmásának tartja, mert Ő is igazságos minden teremtményeivel.

Az állatvédelem jogos követelése, hogy az ember gazságosan bánjon az állattal.

Igazságszerető ember méltányolja az állat jogait.

A ki az állat jogait lábbal tiporja, ki igazságtalanul bánik velük, az Istentelen cselekedetet üz.

Minden ember kötelessége igazságosnak lenni, nem Istentellennek.

Ha az ember nem gyakorolja ezt az igazságot az állatokkal szemben, úgy kilép az emberek sorából, az embertelen.

Igen, még az állatoknál is mélyebben sülyed. **G. S. E.**

A kutyák mint csempészek. Majdnem minden vámhatárnál ismeretesek. Gibraltár és a Spanyol birodalom között, azáltal hogy a dohány, gyuta és fűszerek ára oly nagy különbséget mutat, különösen kifejlődött az a szokás, hogy a kutyákat idomítják e célra. A kutyák a legnagyobb tökélyre viszik a téren. Viaszos vászomból csavart csomagokat kötnek hátára és egy csónakból a vízbe dobják. A mint az állat partra ér, kiabálással, kövekkel úgy hajszojják, hogy az állatok leggyorsabb futással menekül gazdája házába. Így tanulják meg a kutyák, hogy utjukban minden embert ki kell kerülni. Ha már ennyire betanultak, akkor éjjelente felhasználják csempészetre. A vámőrök, persze nagy hévvel üldözik e négylábú csempészeket és igyekeznek uszás közben lelőni őket. Ebből következik, hogy a tengerpart félig elrothadt kutya hullákkal van tele.